

BUITEN

30^E JAARGANG No. 8

ZATERDAG 22 FEBRUARI 1936

EEN BEETJE SNEEUW, EEN BEETJE IJS. VERDER BRENGEN WE HET MEESTAL NIET. . .

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

EEN BEETJE SNEEUW, EEN BEETJE IJS, VERDER BRENGEN WE HET MEESTAL NIET... (ILL.) . . .	BLZ. 85
DE JONGE HERDER, NAAR HET DUITSCHE VAN ERNST WIECHERT (5)	BLZ. 86—87
NAAR ABISKO (GEÏLL.), (SLOT), DOOR Mr. J. VAN DER SCHEER	BLZ. 87. 95—96
DE BORROMEESCHE EILANDEN (GEÏLL.), DOOR DIRK L. BROEDER	BLZ. 88—89
MEEUWEN OP DE BROEDPLAATS (GEÏLL.), DOOR NOL BINSBERGEN	BLZ. 89—92
HET NOORDTWENTSCHE HEUVELLAND (GEÏLL.), (SLOT), DOOR W. H. DINGELDEIN	BLZ. 92—94

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

DE JONGE HERDER

5) NAAR HET DUITSCHE VAN ERNST WIECHERT

DE geur der paarden, krachtig en zoet, drijft als een wolk met hen mee, brengt hen in vervoering, in een roes, alsof zij wilden vliegen. En wanneer op de hoogte, onder den door den bliksem getroffen eik, Michael zich eindelijk omdraait, stijgt één enkele, woordeloze, heerlijke kreet boven hen allen op, en in galop suizen zij nu omlaag, door heide en veen, door nevel en struikgewas, omlaag naar de warme vochtigheid der oevers, springen over de smalle kreek, waarin de otters wonen, beschrijven een laatsten kring, houden de teugels in, en dan zijn zij er.

Wellicht zouden zij op dit oogenblik bereid zijn te sterven, voor Michael, voor hun paarden, voor het dorp, voor hun land. Maar aangezien daartoe geen aanleiding bestaat, koppelen zij de paarden en steken de lanssen in een kring om den ingang der rieten hut. Dan verzamelen zij hout en stapelen dit midden op de weide tot een grooten berg op.

En dan begint de nacht.

De weide behoort aan het geheele dorp. Zij ligt aan het meer en steekt van de met riet omzoomde oevers als een pijl in het bosch. Het gras is warm en spinnen loopen over de halmen. Geweldig rijst het bosch achter hen op en in zijn prille loover begint het tegen den nacht zachtjes te bewegen. Onder de elzen glijdt het zachte water van de beek voort, en de eerste reiger valt met zijn heeschen schreeuw in het riet. Nevel staat rondom de voeten der paarden en hun lichamen zijn reusachtig groot boven de witte waden.

Michael stopt zijn kleine houten pijp met gedroogde klaver. Hij ligt op den rechter elleboog gesteund en rookt. „Vandaag zou hij wel kunnen komen . . .” zegt hij ernstig. „Wie?” roepen zij zacht en Adam grijpt naar zijn lansschacht. „De veenwolf”, antwoordt Michael bedaard en kijkt hen een voor een aan. „De zwarte specht heeft geroepen en er vloog een ekster over mijn weg”.

Hij zit vol verhalen. Het woud geeft ze hem in, de eenzaamheid, het zwijgen. Hij behoeft geen Latijnsche oden te leeren, maar er verstrijken weken,

waarin de regen op de bosschen ruischt, terwijl hij onder een scherm den zit, gehuld in zijn herdersjas, en naar de stemmen der diepte luistert. En onweders rijzen op achter de kronen, geluidloos ontstaan achter het veen, en nevels hangen boven het elzenbosch, en onzichtbare vogels roepen uit de hoogte, en alles valt in zijn eenzame ziel, die niemand helpt, die geheel alleen is, met Bismarck en Wodan en de kudde en een kleinen slinger van hazelaarhout.

De avondster staat boven de sparren, maar zij is koud en heel ver. En zij weten niet, of zij naar hun huizen zal gaan en om hulp roepen, wanneer het „Je moet: In den naam des Vazooover mocht komen. . .” ders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes roepen”, fluistert Adam. Adam is een rijkelui-kind, maar hij heeft een zwaarmoedigen geest. Zijn oogen zijn veel te groot voor zijn klein gezicht, en zijn moeder moet elk jaar naar een stil huis in de bergen reizen, waar vele bleeke menschen wonen en waar een man in een witte jas met liefde en geduld tracht haar tot glimlachen, tot gesprekken en tot eenigen arbeid te bewegen.

Michael kijkt hem nadenkend aan. Hij kent de teere, bleeke vrouw, die Adams moeder is en hij maakt zich zooveel zorgen over hem, als om een jong lam, dat vóór de nachtvorsten geboren wordt. „Je moet in zijn oogen kijken”, zegt hij rustig, „wanneer hij komt, en een steen er tusschen slingeren!”

Of ze het vuur niet zouden aansteken, vraagt Adam zachtjes. Maar Michael schudt het hoofd. Er breekt een tak in het bosch en Friedrich, even zwijzaam als zijn broer, schuift een patroon in den loop van zijn buks. Maar het schijnt, dat zijn hand niet heel zeker is. „Een ree”, zegt Michael. „Ook in den oorlog is het 's nachts niet anders . . .”

En met deze woorden heft hij hen weer op. Het bosch is weer warm en mooi, de paarden trekken zorgeloos het gras af, de ster is helder als bij een avondgebed. Achter het meer staat een licht op en zweeft alleen in de donkere ruimte. Zij twisten, of het bij Michaels moeder is, of op Christophs boerderij. Den vorigen nacht heeft Christoph een licht op het veen gezien. Het ging vooruit, bleef staan, ging weer verder. Een moe schijnsel, dat plotseling verdween. „Mijn moeder heeft geen licht”, zegt Michael. „Licht is er alleen 's winters”.

Alleen hieraan begrijpen zij, dat hij arm is. Dan pakken zij uit en beginnen te eten. Een groote flesch koffie gaat van hand tot hand. Christoph heeft haar meegebracht, en Michael is de eerste, wien hij haar toereikt.

Nu is de heele wereld wit, en de elzen steken als torens uit boven den melkachtigen glans. „Alles zit in den nevel”, zegt Adam. „Als onze leeraars hier waren, zouden ze zoo groot als huizen lijken . . .” Ja, de leeraars en de oden, wat zouden die beteekenen in deze wilde wereld! „Nergens staat in den Bijbel”, zegt Christoph, „dat God de leeraars geschapen heeft. Alleen zon en maan en alle dieren en alle planten, en tenslotte Adam en Eva”. Christoph heeft een groot, maar een niet al te best hoofd en hij heeft niet veel op met leeraars.

De eerste katuil ontwaakt en schreeuwt in den eikeboom achter hen. Je ziet niet anders dan een zwarte massa van het bosch, en daarom lijkt het, alsof dat zwarte roept. „Is het waar, dat hij laat merken, dat hij er is?” vraagt Adam. Maar zij ant-

woorden niet. Het valt moeilijk te weten, of de leeraars gelijk hebben, of Michaels moeder, die 's avonds op haar drempel zit en geschiedenissen verhaalt.

Alleen Christoph kijkt onrustig om zich heen. „Zoo'n nacht was het”, zegt hij, „toen Heinrich terugkwam. Ze hadden hem door zijn been geschoten, bij het stroopen, en hij kwam uit het ziekenhuis of uit de gevangenis. De bruine was ziek en ik moest op den drempel van den stal zitten. Ik was nog heel klein. Toen hoorde ik, hoe er iets dichterbij kwam. Bij elken stap knarste het, en daarboven was iets donkers, alsof er een paard over het veen liep. En toen kwam Heinrich, op krukken, en zijn rechterbeen was er af. Niemand had het geweten, want hij had het niet geschreven. Een kartonnen doos had hij op den rug gebonden . . . den heelen nacht hebben ze gehuild en ook toen schreeuwde de katuil . . .”

Zij zwijgen, en geweldig is de stilte van den nacht. De Grootte Beer fonkelt boven de bosschen en aldoor meer sterren stijgen geluidloos uit de boomtoppen. „Nu is het dag in Nieuw Zeeland,” zegt Wilhelm, en nog groter wordt de wereld na zijn woorden. Weer breekt er een tak achter de weide en Michael staat op. „We zullen vuur maken,” zegt hij kort.

In den rooden kring is alles dichtbij en levend en warm. Een paard duikt op uit den nevel, kijkt lang, met glanzende oogen, naar hen en stapt weer in het donker terug. In de heete asch poffen zij aardappels en zij praten over den herfst, die komen zal en dat zij nu weer naar hun scholen terug moeten. En hoe Heinrich zich aan een balk op zolder ophing, omdat hij niet meer ploegen kon met één been. En hoe de „Soldaat” de bijl aan den schouder legde en schoot, en hoe zij het land verdedigen zouden, als de Polen kwamen en hoe de man zonder hoofd aan den slootrand stond.

En dan komt er werkelijk iets door het bosch, een zware stap, die de takken breekt, en zij staan daar, de slingers en de lansen in de vuist. Maar dan is het de oude Torfjohann, die wat turf steekt en wat bedelt en wat drinkt en nu naar huis strompelt. „Och, jullie kwajongens . . .” steunt hij en zoekt het warmste plaatsje op. „Ze hebben een vuur als groote heeren . . . jaja . . .” Zijn gezicht is somber en triest en zijn oogen tranen van het vuurschijnsel. Hij krijgt aardappelen en brood. Koffie wil hij niet, maar hij rookt een pijp van Michaels steenklaver. Hij zegt niet veel en het is altijd, alsof er een groote ruimte om hem heen staat, een naargeestig lot, vreemd voor hun kinderverstand. „Ja,” zegt hij, „de wereld is groot . . . heel groot . . . ik zal een brug over het veen bouwen en daarover het Paradijs binnengaan . . .”

Hij vouwt de grauwe handen over de knieën en kijkt over hen heen. „Als mollen leven ze in het dorp,” zegt hij verachtelijk. „En jullie zult ook zoo leven, jullie kwajongens . . .” Zij vragen niets, want zij zijn bang van hem. Er worden leelijke dingen van hem verteld en in de ooren draagt hij zilveren ringen. Alleen Michael kijkt hem rustig aan. „Ga nu, Johann, zegt hij, „wij willen slapen.”

En gehoorzaam staat hij op. „De wereld is groot,” herhaalt hij, „en bij de turfafgraving, daar staat er een op me te wachten . . .” Zijn schaduw breekt door den rooden kring, richt zich op tegen den nevelwand en vervloeit. Weer breken er takken in het bosch.

In de verte roept een veldkrekel en zij wikkelen zich in hun dekens. Alleen Michael blijft zitten, den blik in het vuur gericht. Veel gaat er in hem om en vóór hun oogen dichtvallen, zien zij zijn verlicht voorhoofd, waarop de weerschijn van het vuur vlamt.

„Wat veel sterren . . .” denkt hij nog, „wat veel sterren . . . die zullen oppassen, dat de veenwolf niet komt . . .”

De dag begint met een kreet van Adam. Hij schreeuwt zoo hard, dat het hen bijna verdooft en het duurt een tijdje, eer zij het begrijpen. De bruine merrie van Christophs vader staat over hem heen en haar neusgaten snuffelen vriendelijk over zijn gezicht. Zoo dicht bij het vuur en omdat zij nog half slapen is haar lichaam reusachtig groot en toen Adam wakker werd, dacht hij dat de veenwolf op zijn borst lag.

Zij lachen hem uit, zelf nog bleek ook den neus, en zien om zich heen. De nevel is weg. Er ligt dauw op gras en riet en boven het woud verrijst feestelijk een roode poort.

Ook Michael staat op en kijkt hen glimlachend aan. „Zet maar koffie,” zegt hij, „ik ga een snoek voor jullie halen.” Zij vragen, of hij niet geslapen heeft. Hij schudt het hoofd. „Er was van allerlei op pad,” zegt hij en kijkt naar het bosch. „Langen tijd was daar een grauw gezicht en de paarden snoven en stonden dicht opeengedrongen . . . maar toen liep er een man over het veen, ver daarginds, en zong, heel in de verte. — En toen was het weg . . . Haal nu hout. Dadelijk ben ik weer terug.”

En hij duikt in het riet onder en wenkt hen toe. De zon gaat op. De paarden liggen in haar roode licht. Een ijle nevel staat boven hun lijven.

„Wat is het mooi . . .” zegt Adam en kijkt hen gelukkig aan. *(Wordt vervolgd)*

NAAR ABISKO

DOOR MR. J. VAN DER SCHEER

(Slot)

HUNDALLEN is een klein Noorsch gehucht hoog boven beeken en opgesloten tusschen steile bergmuren. Hier stap ik uit om te wandelen naar Riksgränsen, een uur of vier; de tocht werd mij in Abisko aanbevolen. Het pad was aangegeven, zei men. Dat bleek juist, maar waar was het begin? Ik zocht lang; ik wendde me in gebroken Zweedsch en nog gebrokener Noorsch tot eenige dorpeelingen, die van dat betoog weinig begrepen. Ik werd verkeerde en gevaarlijke paden opgezonden, zoodat ik weer om moest keeren en begaf mij ten slotte naar den gene bij wien ik had moeten beginnen, den stationschef van Hundalen. ☞ Deze welwillende man sprak zeven woorden Duitsch en zijn onderchef vijf, maar zij hadden een voortreffelijke kaart. En zoo werd ik, na het passeeren van een ertstrein, een tunnel doorgestuurd en vond ik een eindweegs verder het pad. Het is een eenzaam, ruw dal, waardoor 't weggetje omhoog voert, twee à drie uur, naar een meertje op de Zweedsche grens. Men ontmoet er geen sterveling. Er staan bij 't meertje een paar huisjes, maar ze zijn dicht en schijnen als uitgangspunt voor skitochten te dienen. Koud blaast de herfstwind uit het Oosten over de kale toppen en bij het rusten moet ik beschutting zoeken achter zware rotsblokken. Het is geen zomer meer op een achthonderd meter hoogte benoorden den Poolcirkel ver in Augustus! *(Slot op bladz. 95)*

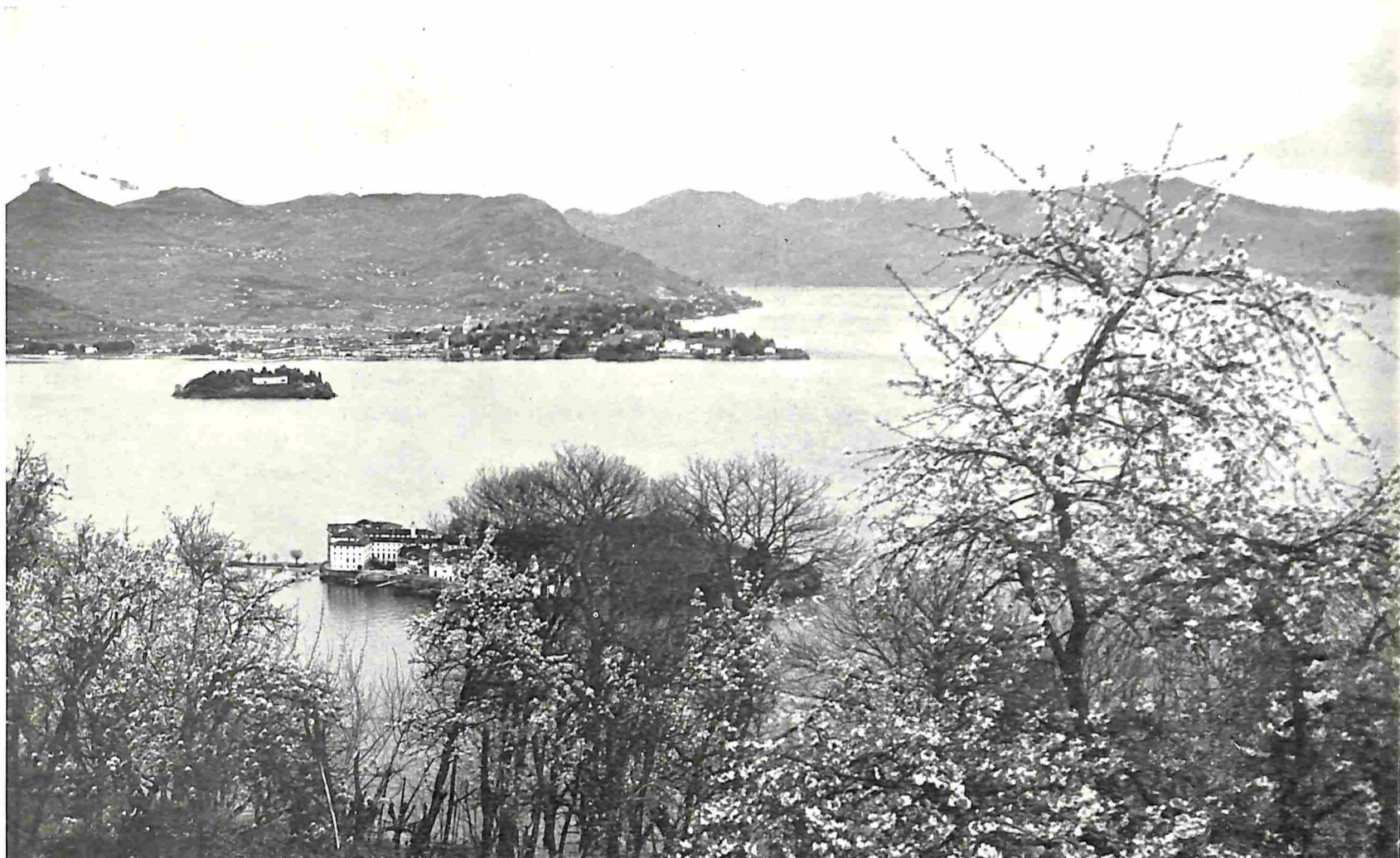

Foto Enit

DE BORROMEESCHE EILANDEN VAN DEN ALPENSTRAATWEG AF GEZIEN

DE BORROMEESCHE EILANDEN

DOOR DIRK L. BROEDER

ALS evenzoovele steenen, in een beek geplaatst om over te stappen, liggen tusschen de landtong van Pallanza en het vasteland tusschen Baveno en Stresa vier eilandjes, wier schoonheid dit gedeelte van het Lago Maggiore tot een waar paradijs maakt. ☼ De weldadige zonnestrallen koesteren dit uitverkoren plekje, waar alles pais en vrêe is, waar de nachten exotische geuren meebrengen en waar het zoo heerlijk is om te toeven. ☼ Misschien is het wel waar, dat, zooals de geologen beweren, deze eilanden eigenlijk een voortzetting van de landtong van Pallanza zijn geweest. Doch indien ze dat nog waren, zouden ze veel van hun schoonheid missen. Nu zijn het drijvende bloemtuilen op de spiegelgladde wateren van het Lago Maggiore. ☼ Reeds in de vroege middeleeuwen waren de eilanden bewoond, doch twee ervan, Isola Bella — het Schoone Eiland — en Isola Madre — het Moeder-Eiland, omdat het het grootste is van alle vier — waren slechts kale granietrotsen, die ternauwernood boven het water uitstaken. In de 13e eeuw kwamen ze in het bezit der Borromei, tot wier geslacht ook de heilige Karel Borromeo (1538—1584), kardinaal en aartsbisschop van Milaan, behoort, en tot den huidigen dag resideeren de graven Borromei een gedeelte van het jaar in hun schitterend paleis op Isola Bella. Pas omstreeks het midden der 17e eeuw echter werden de oorspronkelijk naakte rotsen van Isola Bella door graaf Vitaliano Borromeo omgetooverd in een feeëntuin, terwijl zijn broer, graaf Renato Borromeo, Isola Madre tot een paradijs maakte, vandaar dat beide eilanden ook wel eens „La Vitaliana” en „La Renata” genoemd werden. ☼ Wanneer wij heenvaren om de Punta Castagnola, een

voorgebergte met prachtige villa's bebouwd, liggen de Borromeesche eilanden vóór ons. Eerst het kleinste eiland, Isola San Giovanni — het Sint Janseiland — dat ook wel eens Isolino, het Eilandje, genoemd wordt, met zijn mooie tuinen en heerlijke weerspiegelingen in het heldere water van het meer. Een eindje verder, bijna halverwege het Lago Maggiore, ligt Isola Madre, dat in plantengroei zijn naburen bij verre overtreft. Zeven terrassen voeren naar het hoogste punt van het eiland en van daaruit wordt het oog bekoord door een onvergetelijk vergezicht. Achter ons ligt Pallanza, met zijn groote en mooie hotels, zijn sierlijke kadetuinen, zijn luxueuze villa's, want Pallanza is een luxe-stad, waaraan geld noch moeite gespaard is om het tot een der schoonste landjuweelen uit deze streek te maken. Vóór ons liggen Isola Bella en Isola dei Pescatori, benevens het vasteland bij Stresa. Te rechter zijde de lage moerassige monding van de Toce, terwijl links van ons de bergen bij Laveno langzaam glooiend naar het zuiden afdalen, om zich tenslotte op te lossen in de eentonige Lombardijsche vlakte. ☼ Wonderschoon is dit land. En het bloemrijke Isola Madre, brengt de boot ons naar Isola Superiore, dat echter meestal aangeduid wordt met den veel welluidender naam van Isola dei Pescatori — het Visschers-Eiland — want hier woont een visschersbevolking in een schilderachtig dorpje, welks huizen het spitse kerktorentje omgeven. Nauwe steegsten opgetrokken huisjes, die schots en scheef tegenen, naar het soms lijkt, ook op elkaar gezet zijn, armoedige huisjes, doch onbeschrijfelijk schilderach-

tig. ☼ Het grootsche evenwel ontplooit zich pas op Isola Bella, een eilandje van ruim driehonderd meter lengte, met een breedte van nog geen tweehonderd meter. Wie zou het er aan zien, dat Isola Bella eens een leelijke naakte rots was, het eiland, dat nu een exotische tuin is? En toch is het zoo, want ieder handjevol aarde is aangevoerd moeten worden, ieder struikje, iedere boom is hier door menschenhand geplant. ☼ Graaf Vitaliano Borromeo begon reeds in de 17e eeuw aan de verwezenlijking van zijn ideaal. Langzaam, met veel geld en moeite, verrees een paradijs, dat hij naar zijn moeder Isola Isabella noemde, doch dat later door zijn uitzonderlijke schoonheid Isola Bella genoemd werd. Het eilandpark steeg tot een hoogte van zesendertig meter door middel van een tiental, door gewelven, pijlers en steunmuren geschraagde terrassen, die versierd werden met beelden en planten. Aan het andere einde verrees het grafelijk paleis. ☼ Rondom het aanlegsteigertje liggen de visschersbootjes, lange, smalle roeibootten, met achterin een huifje. Een onvermijdelijke albergo en een paar ristoranti, naast een kerk en wat kleine visschershuizen, voltooiën de woonwijk van het eiland. De rest wordt in beslag genomen door het palazzo en den prachtigen giardino. ☼ Een strakdeftige knecht in blauwe uniform, met het wapen der Borromei op zijn mouw, laat U dan het paleis zien. Van buiten is het eenvoudig, doodgewoon, soms op het smakelooze af, doch van binnen spreidt zich een ongekende weelde ten toon. Vooral de prachtige rococo Sala dei Medagli, de Sala del Trono, de troonzaal, de Sala dei Gobelins, met haar Vlaamsche wandtapijten van onschatbare waarde, en tenslotte de salon, tegenwoordig bekend onder den naam Sala della Conferenza, waar de bekende conferentie van 11 April 1935, het jaar 13 van het Fascistische regime, werd gehouden, en overal prijkt de spreuk der Borromei: „Humilitas”, waarboven de grafelijke kroon. Een overdaad van kunstschatten, alles zoo in tegenstelling met de spreuk der Borromei, vult de zalen. Daar zijn schilderijen van Leonardo da Vinci, Bellini, Luini, Correggio, Titian, Van Dijk en anderen. Doch de pracht van de villa kan nog niet wedijveren met die van het park. ☼ Een oud, dik, vriendelijk mannetje komt naar het parkhek aangesjokt, wanneer onze gids de bel overhaalt: het is de hoofdtuinman, die ons het park zal laten zien. Allerlei tropische en subtropische planten vindt men hier, en alles groeit er zoo schilderachtig door elkaar. Daar zijn de sierlijke cypressen van den Libanon, ginds hun confraters van het Himalayagebergte. Verder zien we exotische palmen, agaven en aloës in groote verscheidenheid van vorm en kleur. Ook ruwe, schimmelachtige kurkeiken, sierlijke bamboeën en suikerrietperken naast grillige myrtenboomen, geweldige kamferboomen met hun in den herfst zoo prachtig roodgetinte bladeren. Daar groeien ook de citroen, de sinaasappel en de gladde, diep oranjerode granaatappel samen met laurier, magnolia en koffiën- en theestruiken. En temidden en onder deze planten- en boomenpracht weven de verschillende bloemsoorten een Perzisch tapijt van schoone kleuren, waartusschen de sierlijke witte pauwen het feëricke van dezen eleganten lusthof, die met eere een plaats zou kunnen innemen onder de Oostersche sprookjestuinen, nòg verhoogen.

MEEUWEN OP DE BROEDPLAATS¹⁾

DOOR NOL BINSBERGEN

TOEN ik in 't voorjaar van '35 ging kijken naar de steltkluten, die zich in groot aantal in het „Oostzijderveld” ophielden, vernam ik van een jager, dat er op genoemd terrein kort na den watersnood van 1916 reeds een enkel paar gebroed had. Inderdaad moest het terrein toen zeer geschikt geweest zijn. Het zeewater, dat door de dijkbreuk was binnengekomen, had de gronden brak gemaakt en leverde volop voedsel voor deze brakwatervogels. Toen het zeewater terug was geloopt, liet het op de anders zoo groene weide een laagje slijk achter en hier kwamen de kapmeeuwen op af. Vooral de laaggelegen landen herbergden toen veel kapmeewenesten. Ik was toen nog te jong om de veranderingen in 't dieren- en plantenleven te onderscheiden, maar volgens ingewonnen informaties van jagers en visschers waren een jaar later, toen alles zich weer hersteld had en de weiden weer groen kleurden, de steltkluten en kapmeeuwen verdwenen. Maar het water bleef brak, wel verzoette het aanmerkelijk in de jaren daarop, doch het leven in sloot en plas paste zich aan en ook nu nog bloeien in het najaar de zulten aan den slootkant en bewijzen dat het terrein geschikt is voor brakwatervogels, zooals kluten, vischdiefjes, kapmeeuwen, dodaars en nog een paar andere soorten. ☼

1) Vervolg op de artikelen „Meeuwen in den winter” en „Meeuwen aan het strand” in de nrs. van 4 en 18 Januari l.l.

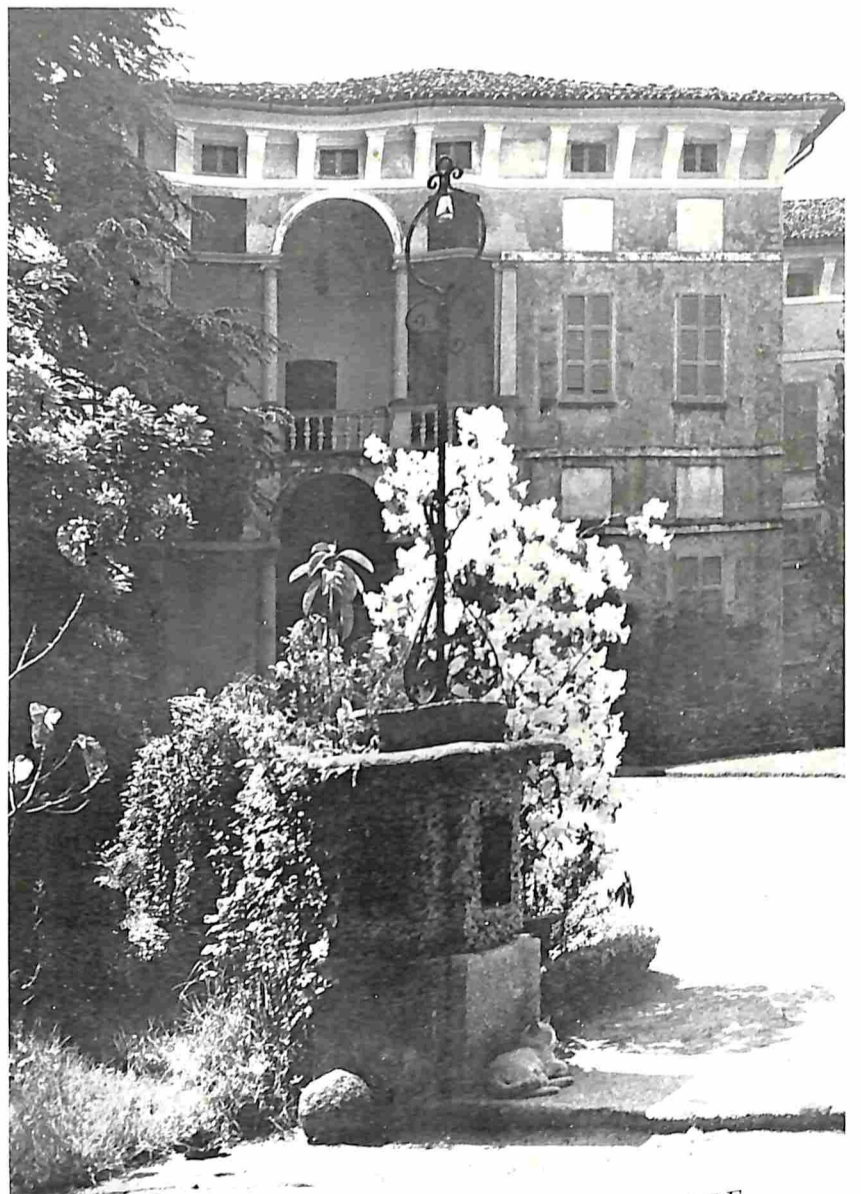
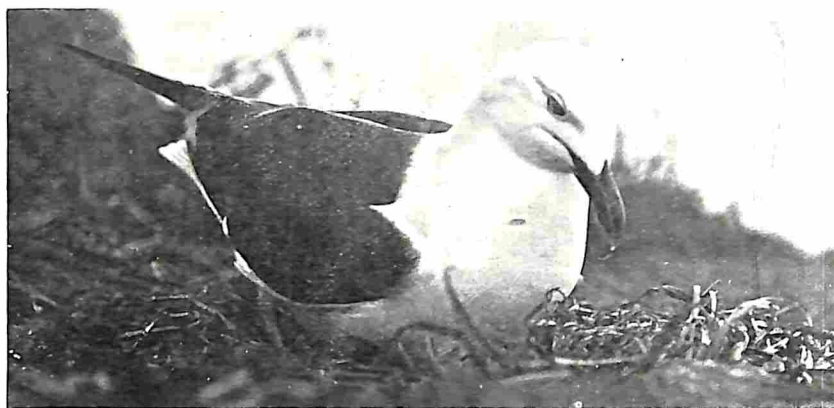

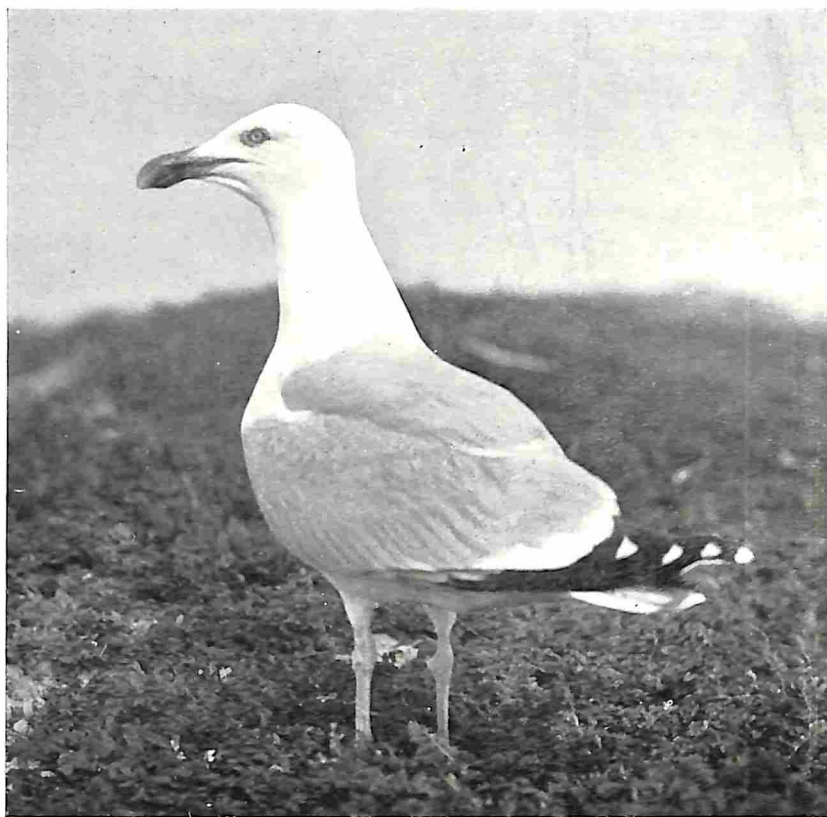
Foto Enit

IN DE VILLA BORROMEO OP ISOLA MADRE

Toen we dan ook bericht ontvingen, dat er steltkluten waren gesignaleerd, waren we er bijna zeker van dat ze hier zouden gaan broeden. Inderdaad werden er eenigen tijd daarna eieren gevonden van dezen voor Nederland nieuwen(?) broedvogel. (zie het artikel in „Buiten” 6 Juli '35). Nu was het merkwaardige, dat ook de kapmeeuwen weer op het tooneel verschenen en tientallen paren brachten daar een nest jongen groot. Dat het verschijnen van de kapmeeuwen precies op denzelfden tijd viel als dat der steltkluten, zal wel toeval zijn. Maar toch wil het veel gebeuren, dat daar, waar kluten broeden, ook kapmeeuwen te vinden zijn. Nog in het zelfde seizoen constateerden wij, dat de brutaliteit en roofzucht der kapmeeuwen fataal kan zijn voor de veel fijnere soorten, zooals tureluurs, grutto's en andere. Verschillende malen vonden we nesten, waarvan de eieren geroofd of leeg gedronken waren. Natuurlijk is het niet zeker dat in alle gevallen de kapmeeuwen de schuldigen zijn, maar ik heb er toch spijt van dat we het de meeuwen niet onmogelijk gemaakt hebben daar jongen groot te brengen. Volgend seizoen zullen ze weer in nog grooter aantal terug keeren en dan wordt het moeilijker, misschien zelfs ondoenlijk. Het klinkt eigenaardig dat een vogelvriend vogels moet verdrijven, maar als we hun brutaal optreden tegenover de andere soorten bezien, is het te verklaren, ja zelfs gewenscht dat we ingrijpen, willen we in de toekomst ook de fijnere soorten behouden. De groote steden met hun afval en vuilnisbelten, meeuwen-voerende menschen en bovendien nog het groote aanpassingsvermogen van meeuwen, maken het dezen wel al te gemakkelijk zich voort te planten en van dien kant bezien is het toe te juichen dat „Vogelbescherming” ingrijpt. Door het schudden of rapen van hun legsels moeten ze van een bepaald gebied verdreven worden, maar daarnaast moet er ook weer een terrein zijn waar ze rustig kunnen broeden. Anders worden de meeuwen verdreven en belanden op plaatsen waar nog geen contrôle van „Vogelbescherming” is en verrichten daar nog meer schade. Vermoedelijk is dit het geval met de kapmeeuwen van het „Oostzijderveld”. ☞ In de duinen verrichten de zilvermeeuwen schade door het uittrekken van helm (voor nestmateriaal), waardoor de duinen verstuiven. Maar ik geloof niet, dat ze in de aller-eerste plaats daarom in de verschillende duinterreinen

BROEDENDE KLEINE MANTELMEEUW

ZILVERMEEUW OP ZIJN UITKIJKPOST IN DE DUINEN

geweerd worden. Veeleer zijn de jachtopzieners zoo gebeten op de zilvermeeuwen, doordat deze zich wel eens vergrijpen aan jonge fazanten en konijnen. Lang niet alle zilvermeeuwen doen dit, want evenals bij menschen zijn er ook onder de vogels zeer verschillende karakters. Drieste, schuwe, goedge en roofzuchtige naturen. ☞ Op enkele plaatsen in ons land heeft de eigenaar het recht, om meeuwen met klemmen te vangen. Dit is een wreed bedrijf en het wordt hoog tijd dat dit tot het verleden gaat behooren. ☞

Aan den anderen kant zijn er ook weer menschen, die direct financieel voordeel van meeuwen hebben. De broedterreinen worden verpacht, en door het rapen van de eieren, dat door de wet tot 15 Juni wordt toegestaan, verschaffen de meeuwen den pachter een bestaan (zooals op Schouwen, waar de meeuwen-eieren hoofdzakelijk aan het bakkersbedrijf worden verkocht). Na 15 Juni kunnen de vogels zich weer rustig aan de voortplanting wijden. Het spreekt van zelf dat 't in het belang van den pachter is, wanneer het den meeuwen voor den wind gaat. ☞ Zoo geldt ook hier het oude spreekwoord: „'d een weert 't, 'd ander eert 't, wat deert 't”. Bij het laatste zouden we dan een vraagteeken kunnen plaatsen. Maar we zullen ons niet verder verdiepen over nut en schade der meeuwen en eens een kijkje gaan nemen in een zilvermeeuwen-kolonie. Lang behoeven we niet te zoeken, want op verschillende plaatsen aan de kust zijn ze te vinden. In de verte bespeuren we de broedplaatsen al aan de meeuwen, die er boven vliegen en aan de kale, afgerafelde duintoppen. Op grooten afstand van de nesten komt de eerste zilver ons al tegemoet en roept alarm „kok-kok-kok-kok”. De andere zijn meteen gewaarschuwd en gaan op de wieken en als we de nesten naderen, krijgen we de eerste schijnaanvallen van hen te verbeneden suizen, recht op je hoofd aan. Maar op het laatste moment stijgen ze weer en onder het uiten van een rauwen kreet doen ze opnieuw een aanval. „Kliaw!” klinkt het vlak bij je ooren. Het duurt niet lang of we vinden het eerste nest, half verschopgeboren jong en hierbij bouwen wij een schuilhut op om de meeuwen eens van nabij gade te slaan. Binnen een half uur hebben we van wat wrakhout, een paar manden en wat helm een schuilplaats ge-

maakt en als we verscholen zitten, verdwijnt een van ons om de vogels in de veronderstelling te brengen dat het gevaar geweken is. Onze vriend wordt gevolgd door een zwerm meeuwen, die al roepend boven hem vliegen. Als de vogels meenen dat ze hem ver genoeg uit de kolonie verdreven hebben, keeren ze terug en nemen plaats op de eieren, terwijl de echtgenooten op hun vaste uitkijkposten gaan staan. Door de spleten in de hut zien we dat de meeste nesten reeds bezet zijn, doch van het nest vóór de hut is nog geen spoor van de oude vogels te zien. Het jong scharrelt een beetje om het nest heen en gaat daarna in de schaduw van den duindoorn staan.

Zoals dat kleine ding daar staat, is het bijna niet te onderscheiden van de omgeving, zóó precies stemmen de kleuren met zand en helm overeen. Plotseling daalt de oude vogel achter het nest op een duintopje en probeert het jong weg te lokken. Geregeld komt hij (zij) dichterbij en als het jong begint te piepen, keert de oude terug en beduidt dat het hem (haar) moet volgen. Maar het jong geeft geen gehoor aan het lokken van zijn vader (moeder), die de schuilhut niet vertrouwt, en blijft bij het nest. Dan neemt de oude vogel een resoluut besluit, vliegt op en daalt plotseling tusschen ons en het jong in. Prachtig kunnen we den vogel nu bekijken. De fiere houding en het felle oog in den opgeheven kop geeft den vogel een wreede uitdrukking en we kunnen het ons bijna niet voorstellen, dat dit

Foto Binsberger

..... LOOPEN ZE INGETOGEN ACHTER ELKAAR TE MIAUWEN ALS KATTEN

nu de zilvermeeuw is, die we 's winters in de stad zien. Een tijd lang houdt de zilver de hut in de gaten en als ze eindelijk meent dat er geen gevaar bij is neemt ze op het ei plaats. Nu komt het jong op den ouden vogel aan en klapperend met de kleine vleugeltjes staat het om voedsel te bedelen. Maar de oude heeft niets mee gebracht en stoort zich niet aan het jong, dat dan zijn poging opgeeft en in de schaduw van den oude gaat zitten. Een tijd lang zitten ze daar nu rustig voor ons, zonder dat er zich iets bizonders afspeelt. Maar plotseling wordt de oude vogel op het nest onrustig, rekt den hals en begint in baltshouding te roepen. Nu daalt ook de andere vogel bij het nest en aan de meerdere grootte zie ik nu, dat het 't mannetje is. Direct staat het jong op en loopt bedelend om voedsel naar zijn vader toe. Terwijl het jong

heftig met zijn vleugeltjes staat te klapperen en een fijn gepiep laat hooren, begint de oude slikbewegingen te maken en op een gegeven oogenblik spert hij den snavel wijd open en stort een brei van vischjes uit den krop, die meteen door het jong naar binnen wordt gewerkt. Het mannetje gaat nu naar het nest toe en als het wijfje zich van het eene ei verwijderd, loopen de beide oude vogels ingetogen achter elkaar te miauwen als katten, precies hetzelfde, wat wij in den winter op de vuilnisbelt hebben gezien. Als ze een tijdje zoo achter elkaar geloopt hebben, vliegt het wijfje op en nu neemt de man op het ei plaats. Ook het jong zoekt weer de schaduw van den ouden vogel op.

ZILVERMEEUW MET DONSJONGEN

⊗ Dan komt onze vriend ons afhalen en is de tijd gekomen dat we de tent weer opzoeken. En als wij 's avonds door de tentopening naar den zonsondergang kijken en op de duintoppen de silhouetten van de zilvers zien, beseffen we dat we de zilvermeeuwen niet graag uit de duinen zouden missen. ⊗ Vóór ik eindig, laat ik hier nog even een lijstje met namen der meeuwen volgen, die voor ons land broedvogels zijn: 1. Zilvermeeuw: Algemeene broedvogel van de duinen. ⊗ 2. Kapmeeuw: Algemeene broedvogel van brakwaterpolders (enkele uitzonderingen, zooals in de duinen van het Zwanenwater). ⊗ 3. Kleine mantelmeeuw (Britsche vorm). Sinds 1926 in enkele paren broedvogel op Terschelling; paringen met zilvermeeuw (geconstateerd door G. Brouwer). ⊗ 4. Stormmeeuw: Sinds 1912 broedvogel; plaatselijk algemeen in de duinen. ⊗ 5. Zwartkopmeeuw. (*Larus melanocephalus* Temm.) De eerste waarneming van deze soort geschiedde door Mr. Fr. Haverschmidt op 15 Mei 1930; één ex. tusschen de kapmeeuwen in het Leersumsche veld: Strijbos verkreeg in 1933 zekerheid van het voorkomen op Schouwen, eveneens in 1934, terwijl Vijverberg melding maakt van twee exemplaren in 1935, beide gepaard met een gewone kapmeeuw.

MEEUWEN OP DE BROEDPLAATS
BROEDENDE STORMMEEUW

den wind verstoven. De bruine heide bekleedt de tumuli, zaadjes van berk en jeneverbes zijn er ont-kiemd, maar toch zijn ze nog duidelijk te herkennen. Stellig zijn het alle geen koepelgrafheuvels, doch zijn er vaak brandurnen in verborgen. Maar zeker is het ook, dat in den tijd der lijkverbranding sommige van deze oude grafmonumenten uit traditie gebruikt werden, om er brandurnen in bij te zetten. Wetenschappelijk onderzocht zijn ze hier nog zelden, wel onoordeelkundig doorwroet, waarbij misschien wel iets is gevonden, maar meer vernield. Aan den anderen kant van de grens, op de heuvels rondom Uelsen, liggen ze ook: ja, daar moet, zooals Ds. W. F. Visch, predikant te Wilsom, in zijn Geschiedenis van het Graafschap Bentheim mededeelt, zelfs in Augustus 1819 een hunebed ontdekt zijn. Tusschen twee haakjes — deze geschiedkundige heeft, in bondgenootschap met zijn vrienden, de „liefhebbers der oudheid” Dr. Miquel en Dr. Bening en de griffier Wes-

sels uit Neuenhaus, veel op zijn geweten. Tientallen, ja, Visch begroot het aantal op 80 tot 100, heuveltjes, „Hunenpölle”, hebben zij in het jaar 1818 geopend, „die alle kenmerken van de graven der oude Germanen droegen. Dezelve geopend hebbende, vonden wij in ieder heuveltje òf eene urne (aschkruik) met beenderen en asch gevuld, òf de beenderen en asch, tusschen zoden besloten, zonder urne, 3 of 4 voeten diep in de aarde begraven”.

De meeste urnen verongelukten bij het uitgraven, enkele werden veilig thuisgebracht. Ook vond men beenderen van paarden en enkele koperen (bedoeld zijn bronzen of wellicht gouden) sieraden, gespen en een haartangetje. Dit waren dus, volgens Visch' beschrijving, alle brandurnen, waarschijnlijk Protosaksisch, doch daarnaast openden de liefhebbers ook enkele koepelgraven, die zij voor de begraafplaatsen van koningen en vorsten of edelen hielden. Van dergelijk onderzoek had men toen ('t is nu honderd jaar geleden) nog niet

Het Noordtwentsche heuvelland

DOOR W. H. DINGELDEIN

(Slot)

OVER de urnenvelden tusschen Ootmarsum en Reutum deelde ik reeds eenige bijzonderheden mede. Maar nog oudere monumenten van een volk, dat lang voor Christus' geboorte hier leefde, zijn in het heuvelgebied van Ootmarsum te vinden. Als stomme getuigen van een tijd, toen men zijn dooden niet verbrandde, maar hen bijzette in koepelvormige ruimten, van stukken

KAPMEEUW, STAANDE OP HET NEST

boomstammen kunstig gebouwd, liggen daar langs den Noordrand van het dal der Meerbekke, in het Hezinger veld en bij Vasse een aantal ronde heuveltjes in de heide, nagenoeg cirkelrond, hoogstens twee meter hoog, met tamelijk vlakke kruin. Bij hun aanleg moeten ze hooger zijn geweest, doch de houten koepelbouw, waarover een dik dek van heidezand en plaggen werd geworpen, is vergaan en alleen wanneer het toeval gunstig is, is het voormalige houtwerk weer te vinden als roode banden en anderen in het zand. Het dek is mede gedaald door het instorten van de grafruimte, later ook door menschen en schapen afgetrapt of door

het flauwste besef. De mooiste grafheuvels liggen in de boerschap Gölenkamp, waar er zeven in een rij op den halvemaanvormigen rug van den Spöberg te vinden zijn. Graven van aanzienlijken wellicht, van stamhoofden of vorsten, getuige de gouden beker, die er in het jaar 1840 door een boer bij 't zandgraven aan de helling van dezen heuvel opgedolven werd, voor een daalder verkocht aan een koopman te Neuenhaus (omdat het wel koper zou zijn!) en thans een der grootste schatten van het vorstelijk slot te Burgsteinfurt, en het alleroudste gouden vaatwerk van Midden-Europa vertegenwoor-

HET STANDBEELD VAN DR. SCHAEPMAN TE TUBBERGEN digend (Prof. Kossina). ☞ Molhuysen vermeldt, dat er in een der urnen, opgedolven bij Haarle, een koperen munt van keizer Posthumus en de metalen spits van een lans gevonden zijn. Maar dat de Romeinen hier nederzettingen hebben gehad, is niet aan te nemen; hoogstens zal er een reizend koopman naar deze woeste streek zijn afgedaald. En pas laat, na de definitieve onderwerping door Karel den Groote, zullen de Saksen hun stijven nek hebben gebogen voor den God der Christenen, van wien Liafwijn, Liudger en andere heidenbekeerders hun vertelden, en zal een eind zijn gemaakt aan het begraven der lijken of de bijzetting der brandurnen in „de heuvels der heidenen”. ☞ De abdij van Werden aan de Ruhr, stichting van den heiligen Liudger, die eerste abt van dit klooster en eerste bisschop van Mimirgarneford (Munster) werd, verwierf hier nog bij het leven van zijn grondvester bezittingen. Zoo schonk bij acte, den 29sten Juni 797 te Wichmond bij Zutphen opgemaakt, een zekere Oodhelm aan genoemde abdij van St. Salvator het derde part van zijn erfdeel, waaronder een hoeve „in pago Nordtuente in villa Hulere”, en een dergelijke „in villa Manhere”, waarmede Halle en Mander bedoeld worden, terwijl twee jaar later de Werdensche abdij in bezit kwam van een hoeve „in villa Hasongon”, dat is Hezinge. De eene schenking

volgde op de andere, vorsten en aanzienlijken beïjverden zich, beducht voor het heil hunner ziel of om de ongewisheid der tijden, goederen op te dragen of te schenken en zoo zien wij, dat in het eind der negende of in 't begin der tiende eeuw de volgende Werdensche goederen in Noord-Twente lagen: in Fashi (Vasse) Boio, in Manhari (Mander) Betti, in dezelfde villa Athalheti, in Hasongon (Hezinge) Liafgeldis, in Heltion (Hilten) Hathumar, in Hertinghi (Hardingen) Wibraht en Athalbern, in Rohthem (Reutum of Rossum) Thiatmund en Grimwald, in Ailo (Agelo) Salico, in Guthelinheim (Gölenkamp) Ricbraht. Het waren alle te zamen erven, die jaarlijks hun heriscilling (belasting voor 't leger), hun herimaldra (mudden rogge en haver), hun amphoras mellis (kruiken honing) moesten leveren aan den villicus of voogd, zetelend op den hof Elvitre, den lateren Monnikhof, in de Lutte bij Oldenzaal, die dan zorg droeg, dat de abt ontving, wat hem toekwam. ☞ Het is mijn overtuiging, dat in de oudste „Heberolle” van Werden, waaraan ik bovenstaande gegevens ontleen, niet de erven, doch hun tijdelijke bewoners genoemd worden, en dat onze Twentsche erven duizend jaar geleden nog geen vasten, onveranderlijken naam hadden, maar dat deze naam wisselde met de bewoners. Een vergelijking met het register van de 10e en 11e eeuw leert dit op overtuigende wijze. Pas in het register van den proost Johannes van Arscheyt (1332) komen de namen der erven voor in den vorm, waaruit de thans geldende is ontstaan. Doch het is hier niet de plaats, daarop dieper in te gaan. ☞ De priesterdichter-staatsman Schaepman, een zoon van Twente, bezong in „Een Duizendjarig Rijk” de lotgevallen der hoeve Geerdink in Vasse, van de dagen, dat „de groote Karel den vorst van Saksenland den schedel had doen buigen in 't bloedig roode zand”, tot aan het tijdstip, dat de laatste mannelijke loot uit den ouden stam, priester geworden, „eenzaam zou volmaken in grootsche harmonie het rijk der duizend jaren, naar de oude profetie”. Want de heidenzending, uit wiens hand de eerste Geerdink, na Wodan en

IN VASSE

HET HUIS HERINKHAVE BIJ TUBBERGEN (1723)

Donar en Saxnote te hebben verzaakt, het doopsel had ontvangen, had hem al de voorzegging gedaan, dat zijn erf duizend jaren voor zijn nageslacht zou worden bewaard en dat „een heilige krone den ouden vrijen naam” zou sieren, wanneer de kring der jaren eenmaal gesloten zou zijn. ☼ Deze legende voert ons naar Vasse, de vriendelijke boerschap aan den Westkant der Noordtwentsche heuvels, en naar het dorp Tubbergen, iets verderop. Vasse, aan den voet van den Tutenberg gelegen, heft zijn slanke torenspits uit het dal omhoog boven de eiken, waaronder kerk en boerenhoeven wegschuilen. Het kerkdorpje is in de laatste tien of vijftien jaren meer en meer bekend geworden en is op 't oogeblik een der meest bezochte plekjes van Twente. „Tante Sien”, de eigenares van een boerenherberg bij de kerk, een origineele vrouw, had er den slag van, het den menschen gezellig te maken in haar bescheiden etablissement en ze — waar 't op aan kwam — als geregeld terugkomende gasten te winnen, wat haar geen windeieren legde. Doch deze mej. Wermelink is thans ter ziele: den brand van haar café annex boerderij in het afgelopen jaar is

natuurlijke wijze. Prachtig staan deze er voor op de heide langs den steilen rand van het beekdal; hier zal het nageslacht nog veel meer kunnen genieten. Bijzonder mooi is hier in den Pinkstertijd ook de goudgele bezembrem („broam”), waarvan de groene roeden neerbuigen onder de vracht van duizenden vlinderbloemen. Vaak heb ik gedacht: wat zouden wij niet een moeite doen, ze in onzen tuin te krijgen als sierheester, indien die brem een uitheemsche plant was . . . maar nu gaan de meesten er achteloos aan voorbij. ☼ Evenals Vasse is Mander, grenzend aan de Duitsche boerschappen Hesingen en Getelo (= Geitenbosch) een buurt van schoonheid; wij denken aan de watermolentjes op de Mosbeek. ☼ Dan naderen we Tubbergen met zijn stompen Bentheimer steenen toren met bedorven spits, bij de R.K. kerk, zijn nieuwe gemeentehuis met trapgeveltje en zijn prachtige esch, op welks hoogste punt, aan den straatweg naar Almelo, het standbeeld van Tubbergens grootsten zoon, Dr. H. J. A. M. Schaepman, verheft, wijd blikkende over het rogge-land. Of de staatsman ingenomen zou zijn geweest

met het bouwsel, waar de dorstige bewonderaar kan „einkehren”, meenen we stellig te mogen ontkennen. Terecht is deze schennis van het landschap aan de kaak gesteld in het leerzame en beschamende boekje „Overijssel — Hoe het bouwt — Dikwijls goed en dikwijls fout”, dat de architecten De Herder, Jans en Knuttel samenstelden voor de vereniging „Het Oversticht”. ☼ Even ten Noorden van het dorp ligt het geboortehuis van Schaepman, de Eeshof of het huis Eschede, thans eigendom van de familie Von Bönninghausen tot Herinkhave, een eenvoudige heerenhuis van twee verdiepingen, deels in de 18e, deels in de

Foto W. H. Dingeldein
HEIDE MET „WOAGHOLT” (JENEVERBESSEN) AAN DEN RAND VAN EEN BRONNENDAL.

19e eeuw gebouwd, met twee bouwhuizen, die het ruime voorplein flankeren. Doch de geschiedenis van deze Twentsche havezate gaat terug tot in de Middeleeuwen, evenals die van Herinkhave in Eleringen, sinds lang in bezit van dit Westfaalsche geslacht Von Bönninghausen, doch ook hier zijn geen resten van hoogen ouderdom meer aanwezig. Dichtbij, in den Fleringer esch, staat de bekende „Kroeze boom”, een dikke eik met korten stam en breedgetakte kroon, eeuwenoud, waaronder de Katholieken in de dagen der Republiek, toen hun geen vrije uitoefening van godsdienst was toegestaan, dikwijls heimelijk samenkwamen onder het gehoor van een rondtrekkend geestelijke in burgerkleeren, die arrestatie en hooge boete riskeerde, om zijn plicht te vervullen. Toen de tijden wat gunstiger werden, kregen de Katholieken verlof, hun diensten te vieren in de huiskapel van Herinkhave en was de oude eik niet langer getuige van hun bijeenkomsten. Nog altijd staat hij er, levenskrachtig, aan den rand van het wuivende roggeland en de wind, die door zijn bladeren ruischt, fluistert verhalen van voorbije tijden — die niet zoo gelukkig waren, als men te dikwijls verzucht in deze jaren van moeite en zorg.

NAAR ABISKO

(Slot van bladz. 87)

DE zomer is kort om de Torneträsk. Inspanning en kou wekken honger en ik daal snel naar Riksgränsen met vóór mij het wijde, met meren bedekte en door lichte wolken overvlogen land, dat in de scherpe, heldere zon van een herfstdag ligt. Behaaglijke fauteuils en voortreffelijke thee in het keurige touristenhôtel Riksgränsen doen honger en kou zeer snel vergeten en de avondtrein brengt mij weer terug: Vassijaure, Björkliden, Abisko, nadat de haltechef, een welwillende Zweed, plotseling veranderd was van een vriendelijk mensch in een serieus ambtenaar toen hem bleek dat ik langs een niet officieele route het Zweedsche territoir betreden had. Ondanks den elk moment te verwachten trein draafde hij nog naar een kantoortje om mijn pas van een gewichtig stempel te voorzien. ☼ Wie naar Abisko komt en wel ter been is, behoort iets meer te zien dan de gebruikelijke uitstapjes. Een tocht wordt ontworpen; de touristenbond organiseert zoiets keurig ten bate der gasten. ☼ Zwaar beladen met proviand voor drie dagen trekt een kleine internationale karavaan langs de Abiskojokk het binnenland in. Sunna, de Lap, gaat vóór als gids. Een Zweedsch student dient als tolk en leider. Een Italiaansch tandarts en schrijver dezes vormen het overige deel, waarbij zich dan nog een Duitsch journalist zal voegen. ☼ Marmorbryttet is spoedig bereikt; dan volgt ons onbekend terrein. De streek om Abisko is natuurmonument. Een

EEN KÄTA

aanzienlijk deel ervan bestaat uit berkenbosch. En welk een bosch! Stormen en sneeuwval hebben talrijke van de boomen doen sneuvelen. Ze blijven liggen, maar vele anderen bleven staan. Daardoorheen werken we ons als het paadje niet geheel duidelijk is; het terrein is eerst vrijwel vlak, dan volgt een langzame stijging. Na een paar uur: rust, koffie drinken. We zijn aan de boomgrens op een zeven-, achthonderd meter. De student haalt water uit de beek diep beneden; Sunna trekt de schors van een berk; die brandt snel en dient als vuurmaker. Spoedig drinken we de heete koffie en slaan het eerste gat in de proviand. De bergtoppen zijn nader gekomen; ver weg glinstert nog, lichtgrijs, het water van de Torneträsk. Na de rustpoos — voorwaarts! ☼ Grootsche eenzaamheid, dat is Lappland. Wel een uur of drie vier loopen we verder door een kaal dal over weiden en groote rotsblokken, omlaag gestort uit de somber grauwe bergmuren. Een enkele kleine roofvogel, verder geen leven. Wolkenmassa's glijden langs de toppen, dan schijnt de zon weer op de donkere bergen. Langzaam stijgt het pad, langzaam daalt het weer; er komt struikgewas, er verschijnt een schuwe rendierkudde. Wilde beeken vloeien hier te samen. ☼ Over de breede beeken ligt geen brug. 't Is springen van steen op steen en anders waden. Sunna gaat voor met den

LAPPEN BIJ HUN VUURTJE

regelmatigen stap en onverstoorbare rust van den woudlooper. Hij is geen Zwitsersche gids die zijn „Herr” helpt. Hij stapt voort zonder omzien. Ieder moet zelf maar zien hoe hij er komt. We passeeren ijskoude beeken en wandelen verder met kletsnatte voeten. ☼ Ver beneden glanst een meer tusschen steile hellingen, ons einddoel van heden, Rautasjaure, het heilige meer der Lappen. Hier zijn nog oude offerplaatsen, hier is een eilandje, waar de Lappen 's zomers hun dooden brengen om die 's winters omlaag te voeren op sleden naar de kerkhoven. Dit eiland ligt aan het andere uiteinde van het lange smalle meer. Aan deze zijde, een negen uur van Abisko, ligt tusschen berkenboschjes de „Kåta” van den touristenbond, even boven het meer. Primitiever onderkomen is moeilijk denkbaar. We zullen slapen als de Lappen of zooals wellicht de bewoners van ons land voor twintig eeuwen. Een kåta bestaat uit een cirkel van schuin-gestelde berkestammen, met graszoden bedekt. Op den grond ligt berkenrijs om de steenen van de vuurplaats, een gat in het „dak” zorgt voor het ontsnappen van den rook. Enkele rendiervellen, dekens en kussens liggen in een houten huisje vlakbij. Een helder beekje zorgt voor water. ☼ Er wordt gekookt in den laten, lichten avond. Blikken worden geopend, brood wordt gesneden; we wasschen ons en praten. De dikke rook, die moeilijk ontsnapt, doet ons met tranende oogen om het vuur zitten. 't Is als een glimp van het leven van eeuwen geleden. ☼ Dan trachten wij te slapen, maar er komt niet veel van. We boomen zwaar over politiek en dommen af en toe in. Slechts Sunna slaapt een oermenschelijken slaap. ☼ Snel komt de morgen. Enkele vogels tjilpen. Rendieren draven vlak om de hut. En dan schijnt de zon over den besneeuwden keten op den achtergrond, over het moerassige berkenwoud en de schuimende beeken van het breede dal, over de langgestrekte watervlakte van Rautasjaure. Het wordt een dag van rust, van gedwongen rust. We zouden het meer over roeien en de tocht aan het andere uiteinde voortzetten, maar de boot blijkt niet solide en de Zweed en Sunna gaan op weg om een andere te zoeken bij ver weg verblijvende Lappen. Het kan lang duren, vijf uren, maar ook tien. Lappland is groot en men moet er geen haast hebben! ☼ Ik blijf met den Italiaan en den Duitscher. We worstelen ons door oerwoud van berken en stukken moeras naar een smal strandje; dan liggen we weer in de zon en kijken uit over het meer. Stilte. Een enkele roofvogel cirkelt boven ons. Rust doet goed na den langen marsch. ☼ In het huttenboek zetten we onze namen; Sunna staat er reeds in van een vorige maal. Beroep: nomade....! ☼ Eindelijk, in de lichte schemering, komen twee smalle Lappenbooten aangevaren. Maar helaas, de tocht over het heilige meer zullen we niet volvoeren. We vertrouwen de booten slechts matig en het weer is er bedenkelijk gaan uitzien. We zul-

EEN LAPLANDSCHE VROUW MET GEMAKKELIJK TRANSPORTEERBARE WIEG

len den volgenden dag terugwandelen naar de spoorhalte Kaisepakte. ☼ De roeiers zitten nog bij de hut; het zijn kerels van een jaar of twintig, maar net jongens om te zien en in hun houding. Ze lachen verlegen en antwoordeerde „beschaving” blijwoord. Ondanks wat aangeleerde „beschaving” blijven de Lappen een merkwaardig en eigenaardig volk. Hun afkomst staat niet met zekerheid vast; de meesten zeggen: Mongolen. Ze moeten reeds duizenden jaren hier wonen en hun zelfde sobere leven leiden van rendierteelt en wat vischvangst. Ze zijn zwijgzaam en ondoorgrondelijk soms, maar goedhartig en kinderlijk. Een eenvoudig grapje of kleine goocheltoer bezorgt hun de grootste pret. Zoo zwerven de nomaden-Lappen (er zijn ook andere met vaste woonplaatsen) heen en weer van de bergen naar de bewoonde streken, in hun zelfde kleedij, nauw aansluitend donkerblauw met gele en roode biezen op de naden en een kleurige pompoen op hun muts, met hun zachtleeren, van voren omgekruld schoeisel. 't Zijn er maar een paar duizend. Ze zijn dezen avond een desillusie voor den Italiaanschen geleerde, die een rassentheorie bouwt op tanden en tandziekten en daartoe naar Lappland gekomen is. De verlegen jonge Lappen weigeren hun tanden te laten zien, al doet Sunna, die meer met „de wereld” in aanraking komt, het hun voor en al verkondigt de Zweedsche student dat het zoo goed is tijdig zijn tanden door een arts te laten onderzoeken. „Jag vill inte”, „ik wil niet”, herhalen ze steeds en vertrekken zijgend met hun verdiende kronen. De Italiaan kijkt melancholiek, maar het duurt niet lang; hij droomt al van een nieuwe reis naar de tanden der Groenlandsche Eskimo's. ☼ In den nacht valt de regen door het gat in de kåta en we spreiden de regenjassen over de dekens uit. Dan breken we onder stortbuien op naar Kaisepakte, door een dal omhoog en dan over een wijde hoogvlakte. Zoo mogelijk nog eenzamer en somberder is het op dezen weg. Over de plateaus, waarop geweldige zwerfblokken liggen, hangen dreigende luchten. We waden verder door poelen en beekjes. Enkele dieren slechts, een buizerd, een paar verdwaalde meeuwen en kleine lemmingen, knaagdierpjes die hier in groote getale voorkomen. Snel stappen we voorwaarts en vroeger dan we dachten bereiken we Kaisepakte, van waar we weer uitzien op de kleurenschoonheid van Torneträsk. We rusten in het wachtkamertje en de student vertolkt ons de verhalen van den haltechef, die vertelt van wintersche eenzaamheid, sneeuwstormen en huilende wolven. Dan brengt ons de middagtrein naar de verwarmde, comfortabele kamers van Abisko terug. Het kost moeite afscheid te nemen van dit oord, als de Lappland-expres uit Narvik aankomt en de eindelooze reis weer aanvangt naar het uiterste Zuiden van Zweden.